

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø.

Den 16. september 2019

Arbejdsoplæg vedr. evaluering og tilpasset revisoreksamen

I henhold til dialog i arbejdsgruppen under Revisorrådets Eksamensudvalg den 12. september 2019 fremsender FDR (Foreningen Danske Revisorer) hermed oplæg til fremtidens revisoreksamen jf. dagsorden pkt. 4.

Med venlig hilsen

FORENINGEN DANSKE REVISOR

Per Kristensen
Formand/Statsaut. revisor

ARBEJDSOPLÆG FREMTIDENS REVISOREKSAMEN

---

1. Mål

Som overordnede mål for gennemførelse af en evaluering og tilpasning af revisoreksamen, ser FDR følgende centrale forhold:

1. Højere beståelsesprocenter
2. Mere reel eksamen
3. Lavere slutalder for beståede kandidater
4. Øget generel tilgang til branchen

Som uddybning til de anførte mål, anføres:

Ad. 1

I de udleverede statistikker mv. i forbindelse med dialogmøderne i arbejdsgruppen, fremgår at 1. gangs beståelsen for modul A, B og C i perioden 2016-2018 er i niveauet 65-75 %. Sammenlignet med de indhentede data fra hhv. Sverige, Norge og Finland – samt beståelsesprocenterne fra kandidatniveauer på Universiteterne – kan FDR ikke konkludere andet, end at de seneste mange års beståelsesprocenter er for lave.

FDR er ikke tilhænger af en ukritisk forhøjelse af beståelsesprocenter igennem lempeligere bedømmelse.

Ad. 2

Det er hensigten med både den nuværende skriftlige eksamen og mundtlige eksamen, at det er den praktiske anvendelse af et kendt teoretisk stof, der skal testes.

FDR anbefaler dog, at testen i eksamensformen gøres bredere og mere almen igennem adgang til at teste kandidaterne i flere problemstillinger med en lavere vægtning af de enkelte opgaver. Effekten herved vil være, at der kan ske en mere reel og praktisk dagligdagsorienteret testning af kandidaterne.

FDR anbefaler samtidig, at opgaverne generelt – primært for den skriftlige eksamen – begrænses i omfang, og at indholdet af besvarelsen gøres mere entydig; Således der ikke opstår tvivl hos kandidaterne om, hvad der konkret skal svares på og omfanget heraf.

Endeligt anbefaler FDR, at der arbejdes i kravs kategorier, således opgaverne og indholdet af besvarelsen (og dermed vægtningen, inkl. rettevejledningen) tilpasses efter:

- Indgående viden om (centrale områder indenfor: Etik, uafhængighed, revisionsplanlægning, udførelse, rapportering, Dansk regnskabsregulering)
- Viden om (områder indenfor: Konkrete problemstillinger indenfor revisions- og regnskabsteorien, f.eks. koncernforhold, kriseramte virksomheder, finansieringsforhold, almene skatte- og afgiftsforhold)
- Kendskab til (områder indenfor: Generationskifte, specielle selskabsretlige forhold og dertil knyttede skatte- og afgiftsmæssige forhold)

Ovenstående eksempler om indhold er af generel karakter.

Afslutningsvis påpeges, at FDR anbefaler at fastholde mundtlig eksamen – idet FDR vurderer at denne eksamen giver mulighed for at vurdere kandidatens verbale formidlingsevner, modenhed og generelle

forståelse for almene problematikker for praktiserende revisor. FDR kan tilslutte sig, at der udarbejdes specifikke formkrav til mundtlige eksamensopgaver, men er ikke tilhænger af, at disse skal gennemgås og forhåndsgodkendes centralt.

Ad. 3

Ifølge de udleverede statistikker udgør den overvejende del af færdigt uddannede revisorer i Danmark en aldersgruppe på 30-34 år, formentlig med hovedvægten i alderen 33-34 år. I perioden 2016-2018 udgjorde denne andel af færdig uddannede 56 %. Hele 14 % udgjorde en aldersgruppe på 35-40 år.

FDR ser det derfor som et klart mål, at tiltag omkring eksamen samtidig kan reducere slutalderen.

Sammenlignet med vores nordiske naboer ser det ud til, at Danmark samtidig placeres i den høje ende af aldersskalaen.

Det er FDR's vurdering, at en tilpasning af eksamensformen, hvor det – i lighed med eksaminer før 2014 – bliver mere oplagt at gennemføre alle "steps" ad ét år, vil medføre en reduktion i alderen for færdig uddannede revisorer.

FDR ser ikke mulighed for anden tilpasning – for så vidt angår eksamensformen – men en samtidig åbning for en bredere adgang til indstilling til eksamen (f.eks. igennem andre meritgivende uddannelser) vil samtidig kunne medvirke positivt til reduktion i slutalderen. FDR mener, at der bør ske en samtidig revurdering af studieforløbene på CMA m.fl.¹, som også kan medføre til reduktion i slutalderen.

Ad. 4

Tilpasning af eksamensformen vil medføre, at mål 1 (højere beståelsesprocenter) tilgodeses. Det ændrer dog ikke ved det faktum, at det generelle antal der søger mod uddannelsen, er for lavt – særligt målt i antal, der tilmelder sig og evt. går igennem den afsluttende eksamen.

Det må derfor være hensigten, at der sideløbende med eksamenstiltagene sker en vurdering af mulighederne for at øge tilgangen til eksamen:

1. Øget generel søgning mod CMA (flere pladser på Universiteterne, idet der i dag er adgangsbe- grænsning – hvilket naturligt reducerer sluttallet til revisoreksamen)
2. Gabet mellem antal CMA-dimittender og tilmeldinger til revisoreksamen er for stort
3. Øget meritmulighed fra andre samfundsvidenskabelige uddannelser – evt. igennem etablering af adgangsprøve før tilmelding til revisoreksamen

2. Fremtidens revisoreksamen – arbejdsoplæg

På grundlag af de ovenfor fastsatte mål for en evaluering og tilpasning af revisoreksamen, er det FDR's oplæg – at en fremtidig revisoreksamen struktureres således:

Skriftlige eksamen

Den skriftlige eksamen sammensættes af 2 moduler af hver 6 timers varighed, fordelt således:

---

¹ Grundmodul på HD og HA kunne evt. afkortes – f.eks. igennem en præcisering. Mange studerende oplever "tids-spild" på særligt HD-studiets almene del; 1. del

- MODUL A: Indholdet af modul A modsvarer af en kombination af nuværende modul A (en lille integreret del heraf) og det nuværende modul B. Dette modul vil således have et fagområde indenfor revision/erklæringer og regnskabsforhold – hvor etik, uafhængighed, kundeaccept mv. er en integreret del af opgaven.
- MODUL B: Indholdet af modul B vil svare til det nuværende modul C, men hvor modul A indgår som integreret del. Indholdet af dette modul vil således omfatte andre erklæringsforhold, skatteret, selskabsret og erhvervsret jf. den nuværende bekendtgørelse § 11, stk. 4 + indholdet fra bekendtgørelsens § 11, stk. 2.

De skriftlige eksaminers indhold tilpasses, således disse har en fordeling således:

- Multiple choice: Varighed 1 time (af 6 timer)
- Konkrete opgaver: Varighed 5 timer (af 6 timer)

Multiple choice test konstrueres som spørgsmål med 4-5 svarmuligheder. Visse spørgsmål kan udvides med fritestangivelse fra kandidaten (hvis dette anvendes, kan varigheden øges til 1½ time, konkret opgaver nedskalles da til 4½ time).

De konkrete opgaver kan være baseret på enkeltstående cases eller en gennemgående case. Der bør stilles mindst 4 konkrete opgaver, hvor spørgsmål til kandidaten og karakteren (omfanget) af besvarelsen fremgår entydigt.

Udarbejdede rettevejledninger skal tage nøje hensyn til de i opgaven konkret stillede spørgsmål og skal således ikke omtale yderligere indhold – udover hvad der må forventes i kandidatens standardbesvarelse.

Mundtlige eksamen

Den mundtlige eksamen afvikles som pt. Der stilles en klar og entydig opgave med konkrete spørgsmål, som kandidaten forventes at kunne fremlægge, disponerer og besvarer.

Opgaven stilles indenfor felterne svarende til den nye modul A, således der primært er fokus på det revisions- og regnskabsretlige (inkl. etik, uafhængighed mv.). Hensigten hermed er, at kandidaten ved den mundtlige eksamen i særdeleshed testes på holdninger.

Opgaverne kan indeholde delelementer fra modul B (nyt modul jf. ovenfor), men omfanget heraf må alene være af kategorien "kendskab til" og må ikke isoleret set have en sådan vægtning i opgaven, at denne besvarelse alene kan medføre en bedømmelse "ikke-bestået", men hvor denne besvarelse kan løfte "ikke-bestået" fra andet indhold til "bestået".

Mundtlig eksamen afholdes som 40 minutters forberedelse og 30 minutters fremlæggelse.

Bedømmelse

Skriftlig eksamen bedømmes under ét, således modul A og B blot skal bestås samlet. Der kunne hertil dog indbygges en forudsætning, at en bedømmelse svarende til under 20% "rigtig" på ét modul vil medføre en samlet bedømmelse på "ikke-bestået". Formålet hermed er at sikre at begge moduler behandles seriøst af kandidaten og at de individuelle modulers vigtighed cementeres.

Opnås bedømmelsen "bestået", gives adgang til mundtlig eksamen (som det kendes i dag). Ved opnåelse af bedømmelsen "bestået" ved mundtlig eksamen opnår kandidaten retten til at søge beskikkelse som godkendt revisor.

Eksamensafholdelse

De skriftlige eksamener afholdes således:

- August: Både modul A og B indenfor samme uge – gerne dag 1 og 2 (som eksamen før 2014)
- December: Adgang til afholdelse af eksamen i december på samme vilkår som i august. Denne eksamen kan have karakter af *reeksamen*.

Mundtlige eksamen afholdes som nu i november (hovedeksamen) og ultimo maj ("reeksamen").

Hvis det kan være hensigtsmæssigt at karakteriserer udvalgte eksamensterminer som "reeksamen", skal disse udføres i art, omfang og tid på lige og uændrede vilkår som "hovedeksamen".

Eksamensforsøg

Der bør ikke fastsættes loft på antal forsøg til den skriftlige eksamen. Det vil samtidig medføre en ressourcetilførelse for behandling af dispensationsansøgninger til Revisorrådets Eksamensudvalg.

Den mundtlige eksamen bør begrænses til 3 hovedforsøg, et 4. og 5. forsøg på dispensation – efter retningslinjer udarbejdet af Revisorrådets Eksamensudvalg.

3. Tilpasning af eksamensbekendtgørelse

Eksamensbekendtgørelsen – bekendtgørelse nr. 1045 af 30/6 2016 – skal afledt af FDR's forslag tilpasses på følgende områder:

§§	Ændring	Bemærkninger
§ 1, stk. 1	Moduler	Tilpasses til modul A og B
§ 3, stk. 1, nr. 1	Udvidelse af adgang til tilmeldelse til revisoreksamen	Det teoretiske grundlag for tilmelding bør udvides igennem udvidelse af adgangsgivende samfundsvidenskabelige kandidatuddannelser og evt. meritadgange for andre aktuelle uddannelser, som minimum på kandidatniveau
§ 3, stk. 1, nr. 2	Praktisk erfaring	3 år bør nedreguleres til 2 år. 1-års fristen fastholdes, men sidste del (mindst 2 år indenfor 3 år forud for tilmelding) bør slettes. Hvis kandidaterne bliver ringere ved reduktion i disse regler, vil de fortsat blive sorteret fra igennem vurdering af eksamensbesvarelsen.
§ 4, stk. 1 og 2	Tilpasninger	Indholdet heraf bør tilpasses/lempes til opfyldelse af mål med tilpasning af revisoreksamen, herunder også tilpasset indhold af bekendtgør. § 3
§ 5	Tilpasninger	Indhold, frister mv. tilpasses nyt interval og hyppighed for eksamen
§ 6 (inkl. § 7, stk. 2)	Tilpasninger	Tilpasses ovenstående lempeligere adgang til tilmelding (max. Antal forsøg mv.)
§ 10, stk. 3	Tilpasninger	Forhold omkring retter/censor ved anvendelse af multiple choice bør enten udelades eller konkretiseres, hvis der generelt åbnes for dele af skriftlige opgaver, stilles efter denne metodik

§ 11, stk. 2-4	Tilpasninger	Konsekvensændring afledt af FDR's forslag om eksamens fremtidige struktur
§ 12	Tilpasninger	Konsekvensændring, idet der sker samlet vurdering af de 2 skriftlige moduler
§ 14	Udvidelse	Indholdet af bestemmelserne bør udvides til også at dække ansøgere/tilmeldte med anden baggrund – som konsekvens af tilpassede regler i § 3. Alternativt bør ændringerne indgå i tilpasset § 15

Udover de ovenfor anførte ændringer/tilpasninger kan der være behov for yderligere konsekvenstilpasninger i bekendtgørelsen.